

LE TOURISTE BULGARE—DER BULGARISCHE TOURIST.

СПИСАНИЕ ЗА ТУРИЗЪМЪ И ПРИРОДООПИСАНИЕ.

Редакторъ : С. Д. СКРИНСКИ.

Излиза мѣсечно (освѣтнъ юлий и августъ). Струва за нечленове годишно 2 лева
Въ странство 2.50 франка.

Всичко се изпраша : София, „Българско Туристско Дружество“.

Год. VII.

София, мартъ 1908 г.

Брой 3.

Сѣвероамериканскитѣ туристи въ Европа.

Извѣстно е, че богатитѣ англичани и американци сж дали голѣмъ потокъ за развитието на европейската туристика, главно въ Швейцария. Англия дълго врѣме е изпрашала на европейския континентъ голѣмъ брой пѣтници, копнѣющи за природни красоти и новости. Въ по-ново врѣме обаче напливътъ на английскитѣ туристи се отклони отъ Европа и завладѣ другитѣ части на свѣта. Но затова пъкъ прѣзъ послѣднитѣ години Европа се радва на вниманието на американскитѣ туристи и то главно на тия отъ Съединенитѣ Щати. Това явление обаче не се посрѣща съ симпатии отъ американския печатъ. Вече нѣколко години сѣвероамериканскитѣ вѣстници се загрижаватъ за множеството милиони народенъ капиталъ, безразборно прѣсканъ въ Европа отъ поданниците на Щатитѣ. Тоя капиталъ се билъ завличалъ отъ отечеството имъ, за да бжде погълнатъ въ Европа отъ прѣвознитѣ дружества, хотелитѣ, гостинницитѣ, моднитѣ магазини и пр.

Тия оплаквания, не съвсѣмъ безоснователни, илюстриратъ ясно увеличаващата се ревнивостъ между младата Америка и старата Европа.

Като прослѣдимъ отъ 1890 до 1900 г., ще видимъ, че Европа годишно сж посѣщавали до 100,000 пжтници отъ Америка. Банковитѣ учрѣждения на Щатитѣ сж прѣсмѣтали разноскитѣ, които тия пжтници правятъ въ Европа, на около 100 милиона долара, т. е. около 500 милиона лева. Но по-послѣ числото на сѣвероамериканскитѣ пжтници се е удвоило и, споредъ изчисленията, разноскитѣ на тия пжтници сега възлизатъ на повече отъ 1 милиардъ марки. Тая цифра, макаръ и малко прѣувеличена отъ самитѣ американци, все не ще да е много далечъ отъ истинската. Споредъ нея, на всѣки сѣвероамерикански туристъ въ Европа се падатъ годишно 6,000 лева разноски. Тая сума не е невѣроятна, като се има прѣдъ видъ, че тия пжтници се бавятъ въ Европа прѣзъ цѣлото лѣто, а даже и повече; при това тѣ изразходватъ голѣми суми и за разни покупки. Дамитѣ си купуватъ облѣкло, шапки, скжпоцѣнни накити и пр. Мжжетѣ сжщо купуватъ дрехи, произведения на изкуството, старини и пр. Само пжтуването по море, отиване и връщане, струва въ първи класъ 1200 лева, а на разкошнитѣ параходи на сѣвероамериканското паракодно дружество има кабини, пжтуването въ които струва до 10,000 лева.

Сѣвероамериканскитѣ пжтници по Европа прѣдпочитатъ главно Англия и Франция. Прѣдпочитатъ Англия затова, защото тамъ се чувствуватъ като у дома си. Говорятъ сжщия езикъ като англичанитѣ, а освѣнъ това богатиятъ американецъ никждѣ не може да намери такива удобства за живѣне както въ Англия. Единиятъ милиардъ разноски на тия пжтници остава главно тукъ. Повечето отъ грамаднитѣ лондонски хотели сж заети изключително отъ американци, пжкъ и не биха могли да сжществуватъ безъ тѣхното посѣщение.

Повечето отъ американскитѣ пжтници, главно дамитѣ, не забравятъ да посѣтятъ и Парижъ, дѣто се снабдяватъ съ произведенията на висшата мода. Не се забравятъ и другитѣ страни, като Швейцария, Германия, Италия, на които посѣщенията отъ година на година се увеличаватъ. Споредъ швейцарски източникъ, гр. Люцернъ миналата година е билъ посѣтенъ отъ 21,000 американци. Сегашната сѣвероамериканска парична криза ще бжде, навѣрно, причина да се намали числото на американскитѣ туристи въ Европа, но и то ще бжде само врѣменно. Въ Съединенитѣ Щати днесъ е вече на мода, даже необходимо е за пълното образование, да може американецътъ да се похвали поне съ едно пжтуване въ Европа.

За прѣминаването на „огромното благо“ американецътъ се рѣшава лесно. Вече самото му пжтуване въ разкошни германски параходи е приятно приспособлението къмъ европейскитѣ навици.

Американецътъ обича да напуша своята земя и поради промѣнливия климатъ. Сѣверна Америка не е достатѣчно запазена нито отъ горещитѣ южни вѣтрове, нито отъ студениитѣ сѣверни бури. Тамъ студениитѣ и топли дни настѣпватъ ненадѣйно, а не съ прѣходи, както това е при сжщата географична ширина въ Европа. Европейската красива пролѣтъ тамъ липсва. Къмъ всичко това се прибавя и стремлението на американеца да научи нѣщо ново, да види другъ

животъ, други условия, друга култура и изкуство. Прѣзъ 1905 год. Германия сж постигли заинтересувани отъ нейната култура около 10,000 американци, които сж навѣстили главно Берлинъ, Дрезденъ и Хановеръ.

Въ търговско отношение резултатитѣ съ Европа сж много благоприятни за американцитѣ. Щатитѣ иматъ съ 3 милиарда лева повече вносъ въ Европа, отколкото Европа въ Америка. Особено Англия много повече храни и сурови материали внася отъ Америка, отколкото изнася. Германия прѣзъ 1906 год. е приела отъ Щатитѣ за 1236 милиона марки стока, а е изнесла за Америка само за 636 милиона. И тъй, при всичко че американскитѣ туристи харчатъ въ Европа 1 милиардъ лева, все пакъ едва половината отъ дефицита на Европа въ търговията ѝ съ Америка се покрива. Значи оплакванията на американскитѣ вѣстници сж неоснователни. При това тия пари на сѣвероамериканскитѣ пжтници не сж безразборно прѣснати, понеже за тѣхъ тѣ получаватъ въ Европа това, което въ своето отечество не могатъ да намѣратъ, или пъкъ много скъпо би имъ струвало. А морскитѣ съобщения даватъ еднакви облаги и за двѣтѣ страни и може да се очаква, че тия съобщения още повече ще се разширятъ.

Никакъ обаче не е тъй съ изнасянето на американския капиталъ въ видъ на зестра при оженването на богати американки съ европейци. Тая зестра, споредъ Нью-Йоркскитѣ вѣстници, досега е достигнала сумата 5 милиарда лева. Но Европа ни най-малко не е виновна за изнасянето на тоя капиталъ; напротивъ, въ случая виновенъ е капризътъ на американската милионерка. Но ако приемемъ и тая сума за върна, все пакъ американскитѣ милиарди сж само една нищожна награда за милионитѣ европейски прѣселенци, съ и безъ капиталъ, които въ послѣднитѣ 10 години се прѣселиха въ Америка и дадоха мощенъ потикъ на индустрията и земедѣлието ѝ. Тия условия още по-неблагоприятно ще се промѣнятъ за Европа, когато европейскитѣ туристи, наситени вече отъ старата Европа, ще се нахвърлятъ върху дѣвствената Америка, която по своята пространностъ и величественостъ днесъ още остава слабо позната на европейцитѣ.

Изъ „Časopis turistů“.

Прѣвелъ: *Ив. Бурешъ*.

А. Д. Цвѣтковъ.

На Мусала.

Излетъ на Долнобанския клонъ „Ибъръ“

(Свършекъ).

Сцената се промѣня. Прислугата ни сега намѣта ловджийски снаряжения. Горскитѣ имъ кучета дрънкатъ синджири и, като гледатъ лъскавитѣ пушки, страстно скимтятъ. Всичко това дотукъ бѣше маскирано, разглобено и скрито въ товаритѣ. „Сбогомъ“, „до

виждане“ и „добра сполука“ щедро и обилно се размѣниха. Слѣдъ малко съ бинокли ги гледахме, какъ леко се катерятъ, като сѣщи кози, изъ скалитѣ на върха „Кичи-чукуръ“ (Козьо-падало). Колко е популярно у насъ името на този връхъ! Който ловецъ не го е посѣтилъ, него не е гостилъ щедро (съ двѣтѣ ржцѣ) съ едѣръ ловъ.

Заповѣдъ се даде: рогъ да не свири и викъ да нѣма. Всичко се прибра и ние трѣгнахме изъ рѣката, като се зазиявахме по върховетѣ отъ двѣтѣ страни, докато шапкитѣ ни паднатѣ.

Двама войници ни срѣснаха. Тѣ отиватъ на поста „Демиръ-капия“. Колко си гостолюбивъ, българино, въ каквата форма и да си облѣченъ, каквѣто и черенъ трудѣтъ ти да е! „Гости ще ни бждете довечера, приятели! Ето, азъ прѣпращамъ изъ моя районъ този войникъ и пакъ ще се върна да ви заведа на нашия постъ, а вие бийте ония кози хей тамъ, дѣто на инатъ ни гледатъ, докато се завърна“, се обади единиятъ отъ войниците, симпатиченъ началникъ на маричкия постъ. Благодарихме и общахме му. Другиятъ войникъ и той ни покани — да сме отишли и тѣмъ на госте, на „Демиръ-капия“. — „Много риба имаме ние тамъ, като царевица ще ядеме пѣстървата, само елате“, така укичи той поканата си. И нему общахме „другъ пжтъ“. Раздѣлихме се най-сърдечно. Да, ние станахме първи приятели, повече и отъ роднини въ това „село до облацитѣ“.

Малко по-надолу водачѣтъ маха ржцѣ. Разбрахме, че това е знакъ да мѣлимъ и да се затулимъ задъ клекаша. Изпълнихме. Бинокли не трѣбватъ. Налѣво върху двѣ скали стоятъ като статуи по единъ едѣръ прѣчъ и наблюдаватъ. Между тѣхъ малки ярета си играятъ на „гоненица“. Тѣ, слѣдъ като изхрипнатъ високо въ въздуха, стичатъ се като стрѣли купно и се качатъ на скалата при единия козелъ. Слѣдъ като го позадиркватъ малко, хайде обратно, та при другия. А ние, легнали на оная мека дебела трѣва, като върху зеленъ килимъ, гледахме и хѣлцахме отъ радостъ — сѣщи дѣца! Истинъ, чудесни, омайни сж свѣрталищата на козитѣ! Какви ли не наблюдателни постове и стратегични пунктове иматъ тѣ! Само туристѣтъ е честитъ да ги наблюдава и знае да имъ се радва. Само той е въ състояние да ги рисува.

Чу се въ дѣсно далеченъ грѣмъ отъ пушка. Онѣзи жизнерадостни пехливани, що така весело си играеха, за мигъ се смутиха. Голѣмитѣ прѣрчове на скалитѣ почнаха да се въртятъ като ходжи на джамии и да се вслушватъ. Тѣзи часови нѣколко пжти слизаха въ страни, разгледваха и пакъ се изкачваха на минаретата. Човѣшки гласъ силно провали доловетѣ отъ дѣсно и екѣтъ блѣсна четвероногага дружина, която отлетѣ — хвъркна по висинитѣ — къмъ небесата.

Изъ една урва отъ дѣсно се смъкна ловецъ и съ мжка влѣче нѣщо. Той вика за помощъ. Затекохме се насрѣща му. Изтегна на меката морава прѣдъ насъ грамаденъ прѣчъ още топѣлъ. Радвахме му се повече, отколкото и цѣлия свѣтъ да бѣхме спечелили.

Съ този трофей триумфално слѣзохме на маричкия постъ, който се намира тамъ, дѣто се сливатъ пѣнеститѣ Суха и Лѣва

Марица въ едно, и го закачихме за рогата на единъ боръ, дѣто по-вѣститъ по тази работа го разпраха и му извадиха всичката вътрѣшностъ. Вечеръта отъ дроболината му ядохме вкусна чорба, въ която и лимонъ имаше. Балканската вечера при буенъ огънь се съпровождаше съ наздравии и впечатления отъ виденото и чуто. Подъ влиянието на тѣзи впечатления ние налѣгахме въ бараката на войничкитъ легла, около силно напалена желѣзна печка — лѣтно врѣме, при която цѣла ношъ дежуриха войници, за да искараме нощъта на единъ сънь — безъ да мрѣднемъ.

Така сме плащали данъта на морфея, докато слънце позлати насрѣщнитъ върхове. Около голѣмъ огънь приемъ чай, кафе и правимъ закуска. Апетитътъ ни се отваря, като гледаме стадо диви кози, които мѣрятъ и планиратъ насрѣщния връхъ. Люто имъ се заканватъ ловци. Този день е опрѣдѣленъ за ловъ и почивка. Ние трѣгнахме изъ рѣката за риба. Ловцитъ взеха съ себе кучетата и единъ отъ конетъ и се изгубиха. Този ловъ много бърже се свърши, защото изобилието помага. Два часа не изминаха и ето ги подиръ коня, натоваренъ съ двѣ кози — майка съ яренцето си. Разказаха ни, че щомъ се покачили по върха, на грамадна скала изброили 67 диви кози и ярета, които почивали на припекъ. Надяхали скалата, гръмнали пушки и стадото врѣхлетѣло на одного отъ ловцитъ, та картината приличала на онази, дѣто дивечътъ тѣпче ловцитъ съ бутилкитъ имъ въ рѣцѣ, а пушкитъ окачени... Ловецътъ се случилъ младъ, неопитенъ, страхливъ. Насмалко умътъ му щѣлъ да исхвъркне.

Казватъ, че дивото яре винаги въ врѣме на опасностъ, се прилѣпва до корема на майка си, и никакъ не се отдѣля отъ нея. Така се случило и сега. — Отъ първата пушка паднала майката; цѣлото стадо избѣгало, а само яренцето ѝ се залѣпило съ грѣбчето за още топлия трупъ на майка си. Ловцитъ имали търпѣние да наблюдаватъ тая картина дълго врѣме, а послѣ втора пушка е катурнала това сираче до трупа на майка му и е турнала край на живота му. „Стига, всички на поста!“ казали си ловцитъ; слѣдъ това обѣсили труповетъ на лова върху коня и потеглили.

Обѣдъ. Войници, ловци и туристи на обща трапеза — цѣла сватба. Пѣсни и масали се нижатъ и заврѣзватъ, акомпанирани отъ бѣклици и наздравии. Отъ възхищение нѣкои минаха въ нетрѣзвение. Просто да имъ е. Гората всичко търпи; нѣма е тя, гледа и мълчи. Писанитъ закони и блюстителитъ имъ сж долу низко, на хиляди метра подъ краката ни. Тука е царството на волността. И всѣки може да се обяви за царъ и моментално да бжде признатъ за такъвъ отъ всички върхове, долове, рѣки и ручей и вѣтърътъ да му запѣе веднага. Видѣли ли сте царства безъ история? —

Почивката е пълна. Привечерь стигнаха нови гости отъ „Чамъ-кория“. Между тѣхъ имаше и словесни лѣстовички — безъ крилѣ. Ние трѣбваше да отстѣпимъ на новитъ изморени гости. Рогътъ обяви трѣгване. Всичко е готово и ние сме на пѣтъ прѣзъ запазената гора, зелена като коприва. За 1¹/₂ часъ стигнахме на държавната горска баракъ — солидно здание, съ металически покривъ, стѣклени

прозорци, три отдѣления съ долапи, построено всрѣдъ разкошна поляна, заобиколена отъ боръ, черъ чамъ, смърча, мура и бистри ручей.

Всрѣдъ поляната на открито накладе се огънь. Завъртѣ се на шишѣ дивото яре, мазано отгорѣ постоянно съ сланина. Нѣкой чифте-акѣллия му бѣше привързалъ краката за шиша съ *върви*! Диво яре на шишѣ печено! Това е рѣдкостъ въ живота, която трѣбваше да се ознаменува съ нѣщо. — Наредихме арабска седѣнка подъ небе, усипано съ брилянтни звѣзди, между дървета, които никакъвъ вѣтръ не безпокоеше, и въ честъ на дивото печено яре тази сладка вечераседѣнка бѣше наречена „кумичинъ банкетъ“, който има своята странна и смѣшна история тукъ. „И тази нощъ бѣше отъ ония чудни нощи, чиято прѣлестъ не може да прѣдаде четката дори и на най-изкустния живописецъ“.

с. Долна-Баня, 1908 г.

Отчети на клоноветѣ на БТД за 1907 год.

Врачански клонъ „Веслецъ“.

На 9. май 1907 г. дружественитѣ членове, слѣдъ като изслушаха отчета за 1906 туристовска година, пристѣпиха къмъ избора на ново настоятелство. За членове на новото настоятелство се избраха слѣднитѣ лица:

Прѣдседателъ Никола Алексиевъ (учителъ), подпрѣдседателъ К. Чорбановъ (учителъ), Касиеръ Сим. Ножаровъ (аптекарь), дѣловодителъ Илия Н. Петракиевъ (чин. Земл. Банка), контролна комисия Кир. Филчевъ и Т. Павлиkenовъ.

Прѣзъ м. ноемврий с. г. касиерътъ на дружеството, Сим. Ножаровъ, напусна града и неговъ замѣстникъ до края на отчетната година остана прѣдседателътъ Н. Алексиевъ. Прѣзъ годината сжшо напусна града членътъ отъ контролната комисия Кир. Филчевъ, но не е избирано друго лице за неговъ замѣстникъ.

Прѣзъ отчетната година, па както е било и други години, мнозина отъ членоветѣ не сж били акуратни въ задълженията си спрѣмо дружеството — рѣдко сж се явявали на излети, не сж си плащали редовно членовината и т. н.; а има и такива, за съжаление, които сж се записали за членове, получили сж значка „туристъ“ и др. нѣща и, когато сж бивали поканени отъ касиера да си внесатъ членовината, тѣ сж се отказвали отъ членството. Имаше пкъ и членове на дружеството (благодарение че сж само 1—2), които, безъ да сж устояли на задълженията си спрѣмо дружеството, всѣкога, когато имъ е падалъ случая да блеснатъ нѣкъдѣ отъ името на дружеството, сж се държали доста некоректно, даже съ своитѣ необмислени постѣпки сж ставали причина да се намѣси управата на дружеството.

Прѣзъ отчетната година градътъ ни бѣше честитъ да посрѣщне прѣдставителитѣ на Българската Туристска Задруга за VII туристовски сборъ. Като се имаше прѣдъ видъ, че туристската задруга познава добръ Враца, а особно дивната историческа околностъ, настоятелството вѣрваше, че сборътъ ще се посѣти отъ грамадно болшинство сборяни, но, за съжаление, това не се сбъдна. А Врачанската околностъ заслужва вниманието на българ. туристъ, защото не сж много кжтоветѣ изъ нашето отечество, които криятъ такива дивни богатства като Врачанския балканъ. Достатъчно е да поменемъ само „Леденицата“ — тоя дивенъ подземенъ лабиринтъ, за да се потвърдятъ горнитѣ ни мисли. Настоятелството се надѣваше, че отъ София и Плѣвенъ, благодарение на близостта имъ (посрѣдствомъ желѣзницата) до Враца, ще има голѣмо число гости.

Клонътъ ни даде въ градската градина гощавка на другаритѣ-сборяни, като бѣше тя и грижливо илюминирана. За отпразднуването на този день, при участието на повече сили, можеше да се направи много нѣщо. Въобще дружеството се постара, доколкото му позволѣваха силитѣ и срѣдствата, разбира се, да направи всичко възможно за по-веселото и приятно прѣкарване на врѣмето отъ страна на гоститѣ.

Настоятелството, отъ името на всички Врачански туристи, сърдечно поблагодари на мѣстнитѣ военни власти и на общинското управление, задѣто тѣ отпуснаха безплатно музикитѣ си за посрѣщане и изпращане на сборянитѣ. Трѣбва да се констатира и факта, че градскиятъ кметъ, г-нъ Калджрмовъ отпусна безплатно за тържеството не само градската музика, но даде наврѣме и нѣколко души общински служащи въ помощъ на украсителната комисия.

Въ началото на годината клонътъ броеше 35 члена (изправни и неизправни), прѣзъ годината се записаха 17 нови, а напуснаха 20, така че къмъ началото на 1908 г. клонътъ ни брои всичко 32 члена.

Прѣзъ отчетната година клонътъ направи 16 излети, отъ които 8 сж пролѣтни, 2 лѣтни, 5 есенни и 1 зименъ. Излетитѣ сж правени до близки и далечни хубави кжтове изъ Врачанската околностъ, а единъ до историческия Плѣвенъ. Съ малки изключения, излетитѣ сж посѣщавани отъ внушително число гости (мжже и дами). Това обстоятелство силно радва настоятелството. Клонътъ ни, ако не е направилъ нѣщо особено (хижи, пжтеки и др.) поради липсата на срѣдства, поне е способствувалъ любителитѣ на природата, на хубавата врачанска природа, да се отдѣлятъ за нѣкой день отъ кжукитѣ, каловетѣ, праховетѣ и пр. и да се хвърлятъ въ обятията на тая дивна природа, да подишатъ чистъ въздухъ, да пийнатъ чиста студена балканска вода, да почувствуватъ наслада и да познаятъ една частъ отъ хубавото си отечество. Прѣзъ врѣме на излетитѣ членовѣтѣ-туристи, съ рѣдки изключения, сж се държали коректно, като сж отбѣгвали всѣкакви инциденти, непристойни за туриста. Клонътъ ни смѣе да се похваля още и съ това, че турна началото да се образува чета отъ юноши-туристи.

Прѣзъ истеклата година общи дружествени засѣдания има 10 (9 извънредни и 1 редовно), настоятелствени — сжшо 10.

Голѣма часть отъ членовеѣ на клона не посѣщаваха засѣдания; това, разбира се доста спѣваше напрѣдка на дружеството. Като е дума за засѣданията, настоятелството не може да прѣмълчи факта, че нѣкои отъ членовеѣ сж му натяквали, че не ги е събирало на другарски срѣщи. Обаче въ случая настоятелството не е виновно, защото никакви срѣдства не бѣха въ състояние да подѣйствуватъ на членовеѣ да посѣщаватъ редовно дружественитѣ събрания и обявенитѣ срѣщи; то е обявявало другарски срѣщи, но сж се явявали на тѣхъ само по 4—5 души.

Дружеството прѣзъ цѣлата година има 48 изходящи и 8 входящи номера.

Отчетъ на касата за 1907 година.

Приходъ	Сума		Разходъ	Сума	
	лева	ст.		лева	ст.
Остатѣкъ отъ 1906 год .	197	60	За централната каса . . .	32	—
Постѣпили отъ 32 члена .	128	50	Канцеларски	10	—
Недоборъ отъ 1906 год. .	165	—	Непрѣдвидени	12	—
„ „ 1907 год. .	155	—	По сбора	354	—
Наличностъ въ касата . .	62	10	Недоборъ отъ 1906 год. .	165	—
За уравнение	19	80	„ „ 1907 „ . .	155	—
	728	—		728	—
			Дѣлгъ на дружеството .	19	80

Бюджетъ за 1908 година.

Приходъ	Сума		Разходъ	Сума	
	лева	ст.		лева	ст.
Отъ 30 члена	180	—	За изплащане дѣлга . . .	19	80
Отъ 10 нови члена	80	—	За централната каса . . .	81	—
20% отъ недоборъ	64	—	За делегати	60	—
Отъ забавления	40	—	За разсилень	24	—
Отъ разни помощи	20	—	Показалци, пѣтеки и пр. .	60	—
			Непрѣдвидени	16	—
			За библиотеката	20	—
			За уравнение излишѣкъ .	103	20
	384	—		384	—

Прѣдседателъ : Н. Алексиевъ.

Дѣловодителъ : И. Н. Петракиевъ.

Джонъ Лъбокъ.

П л а н и н и т ъ .

(Изъ съчинението „Хубоститъ и чудесата на природата“)*.

Планинитъ, сѣкашъ, сж създадени да бждатъ училище и черква на човѣшкия родъ — учениятъ открива у тѣхъ такива съкровища, каквито таи нѣкой древень рѣкописъ; работникътъ ше намѣри кратки, прости поучения; мислителътъ — спокойно убѣжище; набожниятъ — блажена светиня. Тѣ сж велики храмове на земята съ своитѣ скалисти врати, облачни постелки, хорове отъ потоци и камъни, снѣжни олтари и пурпурни сводове, обсеѣти съ вѣчнитѣ звѣзди.

Рѣскиня.

За мнозина отъ насъ Алпитъ сж неизчерпаемъ изворъ на радостъ, миръ, здраве и дори животъ. Отиваме при тѣхъ уморени, изтощени, раздражени, съ безпричинна, може би, мѣка и се връщаме здрави, силни и енергични. Върѣдъ планини самата природа изглежда по-свободна и по-щастлива, по-свѣтла и по-чиста, отколкото дѣ да е другадѣ. Поривътъ на рѣкитѣ и покояътъ на езерата, чиститѣ снѣжни поля и величавитѣ ледници, прѣсниятъ въздухъ, тайнственитѣ планински върхове, синкавата мъглява далечина, сутриннитѣ краски и вечерниятъ блѣсъкъ, хубостта на небето и величието на бурята — всичко това отъ врѣме на врѣме ни освѣжава и възхищава и споменътъ отъ него никога не увѣхва.

Дори сега, като пиша тия редове, мѣрка се прѣдъ мене свѣтлата картина на една алпийска долина — синьо небе, блѣскавъ снѣгъ, голи сиви или ясночервени скали, тукъ-тамъ тъмни борики, по-нататкъ окръшлещи гладки Алпи съ групи брѣзи и буки, изпъстрени съ тъмни кжщици; по-долѣ пакъ скали и гора, но повече листнати дървета и най-послѣ тамъ долѣ самата долина съ изумрудени ливади, окичени съ елхови храсти и прорѣзани съ сребристи потоци; азъ почти дочувамъ звънитѣ на далечнитѣ крави, що слизатъ отъ планината, и приятното клокотене на бързотечащата вода. Безкрайното разнообразие, чувството на покой и мощъ, достойнството на старостта, енергията на младостта, играта на цвѣтове, хубостта на формата, тайната на тѣхното начало — всичко това облича планината въ тържествена красота.

*) Въ последния брой на БТ ние дадохме рецензия на прѣведеното отъ английски отъ г. Ст. Костовъ съчинение на Дж. Лъбокъ „Чудесата и хубоститѣ на природата“. За да покажемъ на нашитѣ читатели, какъ майсторски е написана тази интересна за всѣки туристъ книга, помѣстваме тукъ шестата глава, която се отнася до планинитѣ. Б. Р.

Чувствувамъ съ Ръскина, че „планинитѣ сж начало и край на всѣка природна картина; тѣ и изгледътъ подъ тѣхъ напълно вълнуватъ моитѣ чувства. Ако и съ наслада да съзерцавамъ полскитѣ цвѣтя, гори и открито небе, обаче насладата е спокойна и хладна като тая, когато разглеждамъ цвѣтя въ зимна градина или чета интересна книга“.

Не е фантазия, че планинскитѣ цвѣтя сж особено голѣми и съ блѣскави краски. Тукъ има не само хубави планински видове, като : жълта, синя и алпийска горчивка, алпийски рододендронъ, алпийска иглика, алпийска лихия, синя шапка, анемона, нарцисъ, солдонела и хиляди други, по-малко намъ извѣстни, но и положително е установено, че тия отъ непланинскитѣ, полски видове, които растатъ по планини, сж по-голѣми и по-ярки отъ събратията си изъ полята.*)

Алпийскитѣ видове принадлежатъ къмъ извънредно различни сѣмейства, като се почне отъ мъховиднитѣ постелки, украсени тукъ-тамъ съ звѣздни цвѣтовце или съвсѣмъ покрити съ цвѣтенъ килимъ. Дърветата по низкитѣ планински склонове и изъ алпийскитѣ долини се отличаватъ сжщо така съ буенъ растежъ. Горѣ борове, елхи и листокапни елхи, по-долѣ буки и величествени кестени, които, сѣкашъ, се наслаждаватъ съ прѣсенъ ароматенъ въздухъ и бистри планински потоци.

Който е свикналъ съ богатия птичи животъ на английскитѣ гори и живи огради, нему швейцарскитѣ гори и Алпи ще се сторятъ по-скоро самотни и пустинни. Човѣкъ ще види хвърчащия високо въ небето ястребъ или дори орелъ, ще се чуе очарователния викъ на алпийския съселъ и ще знае, че дива кози, макаръ и да ги не вижда, го гледатъ отгорѣ отъ нѣкой скаленъ гребенъ—всичко това придава на Алпитѣ особенъ интересъ.

Друга планинска прѣлестъ е богатството на краски. „Най-напрѣдъ обърнете внимание на разликата, що произвеждатъ въ тона на ландшафтния колоръ пурпурниятъ, виолетовиятъ и тъмносиниятъ цвѣтъ, който дължимъ на планинитѣ. Въ обикновенъ равниненъ ландшафтъ имаме синьо небе, зелена трѣва, която, прѣдполагамъ азъ (макаръ по равнинитѣ да не е винаги тѣй), е съвсѣмъ прѣсна и свѣтла, зеленолисти дървета, нѣкои елементи отъ пурпуренъ цвѣтъ, много по-богати и по-прѣкрасни, отколкото обикновено си ги мислимъ, трептятъ по кората на дърветата и подъ тѣхнитѣ сѣнки, а особено съвършена и изящна пурпурна краска иматъ живитѣ огради, храститѣ и върховетѣ на дърветата въ надвечерно освѣтление. Но въ планинитѣ къмъ всичко това трѣбва да прибавимъ цѣли простран-

*) За потвърждение на горното можемъ да дадемъ примѣръ съ помничето (незабудка), което расте въ изобилие на Люлинъ. Който възлѣзе на тая планина прѣзъ май, той ще види на самия връхъ една голѣма повърхнина посинѣла отъ това растение. Туристътъ, като приближи до помничето, усѣща, че въздухътъ е изпълненъ съ една чудесна миризма. Тукъ растящото цвѣте има яркъ, свѣтло-синъ шаръ. Въ низкитѣ мѣста на сжщата планина, напр. покрай пѣтя отъ монастыря „св. Краль“ за с. Княжево, се срѣща сжщото растение, но цвѣтътъ му е по-блѣдъ, съ по-дълга опашка е и е съвсѣмъ безъ мирись. — Хр. Пиперовъ.

ства облѣни отъ пурпурновиолетови и пурпурни лъчи; по-наблизо пъкъ виждате най-нѣжни гълъбови тонове, когато нѣкое облаче минава надъ мрачината въ нѣкой долъ или гора, по върховетѣ пъкъ тия синкави и пурпурни цвѣтове минаватъ въ такива нѣжни розови тонове, които нигдѣ не се срѣщатъ, а небето въ сѣщото врѣме изглежда по-чисто и по-дълбоко. Не, който не е виждалъ розовитѣ лъчи на зората, когато се смѣсватъ съ планинската синина, отдалечена на 12—15 мили, той едва ли знае истинската нѣжност на цвѣтоветѣ; той, наистина, може да наблюдава свѣтлата нѣжност по небето и цвѣтата, но той не ще може да схване тържествената нѣжност на далечнитѣ пурпурни хълмове“.*)

„Азъ не зная — казва той на друго мѣсто — нѣкой другъ окръгъ, който да има така чистъ и издържанъ до висша степенъ планински характеръ или пъкъ тѣй малко да се влияе отъ чужди елементи, както тоя, що се простира по течението на Триентъ между Валорсинъ и Мартини. Пътечкитѣ, които водятъ отъ долината на Рона къмъ него, първо се издигатъ на стрѣмни кржгове между орѣхови дървета, като извита стълба между колонитѣ на готическа кула; послѣ отсѣпятъ по стрѣминитѣ на хълмоветѣ въ една почти неизвѣстна долина, но гъсто населена отъ трудолюбиво и търпѣливо население. По скалиститѣ гребени, изгладени отъ стари ледници въ дълги, тъмни, вълнисти хълмове, като гърба на плуващи делфини, селянинътъ пази парче моравка отъ мѣхъ и трѣвисти корени, които струпватъ тънъкъ пластъ черноземъ, огражда го съ малко камъни да се не срине и слѣдъ една — двѣ години развѣва се гребенъ отъ житенъ класъ по каменния шлемъ“.

Тиндаль, като описва картината, която му се е открила отъ върха на Малкия Шайдекъ, казва: „Горнитѣ пластове на въздуха прѣдставяха такова вълнение, каквото ние не знаехме; вѣтърътъ бѣсно тласкаше облацитѣ къмъ склоноветѣ на Айгера, Юнгфрау гърмѣше отзадъ, прѣдъ насъ се извиваше великолѣпна джга, единиятъ си край забола въ долината Гринделалдъ, а другия прѣхвърлила прѣзъ върха Ветерхорнъ, така прѣгърнала планината. Прѣзъ разкъсанитѣ облаци вълни златна свѣтлина заливаха склоноветѣ на планината. По послѣднитѣ блестѣха на слънчевитѣ лъчи множество разпрѣснати къщички, стада мирно пасѣха и мелодично дрънкаха съ звънциѣ си, а тъмнината на елхитѣ, стѣпени на гори или прѣснати на красиви групи по планини и долини, прѣдставяше рѣзъкъ контрастъ съ живата и полска зеленина“.**)

Малцина сж тия, които тѣй добръ познаватъ планинитѣ, както Хуаймпъръ и отъ него ще цитирамъ единъ пасажъ, що описва изгледа отъ върха Матерхорнъ тъкмо прѣдъ ужасната катастрофа, която помрачава спомена на първото му възлизане.

„Бѣше единъ отъ тия чудно тихи и ясни дни, които обикновено прѣдсказватъ лошо врѣме. Атмосферата бѣше съвсѣмъ спокойна

*) Рѣскинъ.

**) Тиндаль. — *Алпийскитѣ ледници*.

и чиста отъ облаци и пари. Далечнитѣ на 50—100 мили планини остро се очертаваха на хоризонта и изглеждаха съвсѣмъ близо. Ясно се виждаха всичкитѣ имъ подробности — гребени, скали, снѣгове и ледници. Като гледахме старитѣ познати форми, пробуждаха се у насъ приятни спомени за щастливи дни прѣзъ минали години. Всичко бѣше на явѣ, ни единъ отъ величественитѣ алпийски върхове не бѣше скритъ. И сега ясно виждамъ грамадния вжтрѣшенъ кржгъ гиганти, обкржжени отъ гребени, вериги и масиви... Десетъ хиляди стѣпки подъ насъ се простиратъ полята на Церматъ, изпѣстрени съ кѣщички, изъ които се виеше лѣниво нагорѣ синкавъ димъ. Отъ другата страна осемъ хиляди стѣпки по-долу сж разстлани брьолскитѣ пасища. Наоколо черни и мрачни гори, свѣтли и прѣлѣстни ливади, скокливи водопади и спокойни езера, плодородни поля и диви пространства, слънчеви равнини и студени платá. Мѣркатъ се най-груби форми и най-изящни очертания, досущъ стрѣмни скали и лековѣлнисти склонове, голи и снѣжни планини, мрачни и тържествени или блѣскави и бѣли съ стѣни, кулички, бойници, пирамиди, куполи, конуси и вѣтропоказалци! Всички комбинации, които се срѣщатъ въ свѣта, и всички контрасти, които сърдцето би желало“.

Тия сж лѣтни картини, но есенъта и зимата сжщо си иматъ своеобразно величие и хубость.

„По планинитѣ есенъта е тъмна; сиви мъгли почиватъ по хълми. Изъ храсти вѣтъръ свисти. Тъмна тече рѣката прѣзъ тѣсна равнина. Вѣтъръ върти листата и постиля гробоветѣ на мъртвитѣ.“*)

Дори лошото врѣме често само възвишава хубостьта и величието на планинитѣ. Когато по-низката частъ е скрита и само върховетѣ стърчатъ надъ облацитѣ, тѣ изглаждатъ много по-величествени, отколкото когато планината цѣла се вижда. Мрачнитѣ краски придаватъ очарование и тайнственостъ на пейзажа, а плувацитѣ пѣкъ облаци — разнообразие.

Дъждътъ още повече оживѣва цвѣтоветѣ. Листата и трѣвитѣ ставатъ яснозелени, „всѣка загорѣла отъ слънцето скала блещи като ахатъ“, а когато се разясни врѣмето, новиятъ снѣгъ до нѣмай кждѣ блещи и окичва горитѣ съ чудна красота. Какъ човѣкъ всрѣдъ планина съжалява, че нѣма гължбовитѣ крилѣ напълно да се наслади, по-подробно да изслѣдва планинскитѣ тайни убѣжища. Впрочемъ, въображението може да хвърчи навредъ, дори когато тѣлото трѣбва да остане.

Всѣки дневенъ часъ си има своя хубость. Сутринъта и вечеръта пѣкъ блещатъ иначе и дори сж по-богати съ краски.

Надъ планински мѣста облацитѣ сж по-свѣтли и по-разновидни, нежели надъ равни. Сутриннитѣ и вечерни краски блестятъ особено ярко и плувацитѣ високо въ небето облаци понѣкога изящно прѣливатъ цвѣтоветѣ на джгата,

.... кои блещатъ искристи
Катъ ангелски крилѣ.**)

*) Осиянтъ.

**) Бѣларъ.

По низкитѣ мѣста човѣкъ може да бѣде подѣ или въ облацитѣ, но не и надѣ тѣхъ. Когато ние гледаме отѣ планина и виждаме далече подѣ насѣ да се носятѣ облаци, струва ни се, че разглеждаме земята отѣ нѣкое небесно тѣло.

Дори въ Алпитѣ не ще намѣрите нѣщо по-красиво отѣ блѣска слѣдѣ заходѣ слънце, който покрива снѣгове и ледове съ розовѣ цвѣтъ. Долната и срѣдна часть на планината сѣ вече въ сѣнка, а върхътѣ Монбланѣ, напр., все още се прѣобразява отѣ лжчитѣ на заникѣ слънце, което гори по снѣга. Тая свѣтлина, сѣкашѣ, иде отѣ другѣ свѣтъ и изчезва тѣй внезапно и тайнствено, както е и блеснала.

Ако гледаме отѣ долина планинскитѣ върхове, послѣднитѣ изглеждатѣ като отдѣлни остри жбци, които високо се издигатѣ надѣ общото равнище. Обаче това е твърдѣ криво впечатление и, ако разгледаме сѣщия изгледѣ отѣ върха на нѣкоя по-висока планина или дори отѣ нѣкое срѣдно възвишение, удобенѣ наблюдателенѣ пунктѣ, както що е напр. Пицѣ-Лангуардѣ, ще видимѣ, че тие жбци въ многи случаи прѣдставятѣ куполѣ или дори плоска като маса повърхность, набраздена съ долинки. Много планински вериги първоначално сѣ били два и три пжти по-високи, отколкото сѣ сега, и най-високитѣ върхове най-много сѣ пострадали отѣ острия жбѣ на врѣмето.

Дѣ нѣвга лѣсъ е растѣлъ, днесѣ дълбока морска пропасть зѣй.
О, земьо, ти какви промѣни си видѣла!

Гдѣ с'вѣковетѣ морска тишина владѣла,
Сега човѣкътѣ страстенѣ тамо в'многошуменѣ градѣ живѣй.
Какѣ всѣки мигѣ лика си промѣняватѣ облаци пернисти,
Така мѣнятѣ се твърдитѣ земи и върхове скалисти.*)

Прѣвелѣ: Ст. Костовѣ.

*) Тениснѣ.

ВЪЕТИ.

Седѣнка. — На 21. мартъ туристѣ отъ клонъ „Ибъръ“ въ с. Долна-Баня сж имали съ колоездачитѣ задружна седѣнка.

Другарска срѣща. — Берковскиятъ клонъ „Комъ“ отъ БТД е ималъ на 8. мартъ вечеръта другарска срѣща.

Залѣсяване. — Сжщиятъ клонъ е посадилъ 1,000 борчета и съ получената помощ отъ Мин-то на Търговията и Земледѣлието ше загради мѣстото, на което сж посадени дръвчетата.

Откриване излетния сезонъ.

Вел.-Търновскиятъ клонъ „Трапезица“ е направилъ на 25. мартъ първия излетъ отъ тазгодишния сезонъ при маршрутъ :

Търново, Шемшевското шосе, прѣзъ търновскитѣ лозя, с. Чолакова - махала, тунела при с. Дебелецъ по новостроящата се линия Търново-Борушица, до с. Дебелецъ. Обратно по Габровското шосе въ Търново. Излѣтътъ се е посѣтилъ отъ 20 души, всички дружествени членове.

Долнобанскиятъ кл. „Ибъръ“ е открилъ на Благовецъ, при стечение на много народъ, сезона на излетитѣ. Това откриване е станало тържестено — съ състезания, манифестации и излетъ до „Градището“. Вечеръта е имало обща вечера въ театралния салонъ, на която сж държани двѣ кжси рѣчи — отъ туриста А. Цвѣтковъ и колоездача Н. Петринъ.

КНИЖНИНА.

Патриотичното възпитание на френскитѣ войници. — Единъ френски офицеръ (лейтенантъ), на име *Роландъ*, въ едно съчинение подъ горното заглавие излага своитѣ мисли относително патриотичното възпитание на френскитѣ войници и дава доста оригинални заключения. Чрѣзъ собствена анкета, направена въ различни френски гарнизони, той се убѣдилъ, че повече отъ половината войници не сж чували никога за

знаменититѣ френски побѣди при Аустерлицъ, Иена и др., че 50 процента отъ тѣхъ не знаятъ, че Елзасъ и Лотарингия прѣди 1870 г. сж принадлежали на Франция и пр. и пр.

А какво бихме казали за българскитѣ войници? Слѣдъ колко години 50 процента отъ тѣхъ ше знаятъ подробно напримѣръ за обсадата на Плъвенъ, за боя при Сливница и пр.? —

РАЗНИ.

Прокопване на Монъ-Бланъ.

— Прокопването на Симплонския тунелъ е прѣдизвикало въ Франция маса подобни проекти, между които най-интересенъ отъ гледището на чистия алпинизъмъ е проектътъ за прокопването на Монъ-Бланъ. За тая цѣль сж ходили въ Совоя и Женева М. Maurice, новиятъ директоръ на желѣзопътната компания „Paris — Lyon — Méditerranée“ съ инженеритѣ Margo и Pourcel. Слѣдъ прѣговоритѣ съ женевскитѣ власти тѣзи лица се отбили въ Шамони, дѣто многочислени инженери вече почнали техническитѣ издирвания.

Научна лаборатория на Монте-Роза. — На гребена Оленъ на

Монте-Роза, на височина 3000 м., миналата година е отворена между-народната лаборатория за научни планински изслѣдвания по ботаника, бактериология, зоология, физиология, земна физика и метеорология. Въ лабораторията има 18 мѣста, разпрѣдѣлени по слѣдния начинъ: Белгия 2, Англия 2, Германия 2, Франция 2, Австро-Унгария 2, Швейцария 2, Америка 1 и Италия 5. За по високи изслѣдвания по физиката на земята и по физиологията има помѣщение, разположено на Копанна Режина Маргарита, на върха Книфетти на 4500 метра височина.

Изъ „La montagne.“

ИЗВѢСТІЕ.

Туристиката изобщо има възпитателно значение за народа и е достъпна за цѣлата маса. Тя допринася много за културното развитие на този народъ и значително може да подкрѣпи народнитѣ му идеали. Голѣма частъ отъ нашитѣ другари-туристи напълно разбиратъ това значение на туристиката и желаятъ на първо врѣме да се открие въ органа на туристската задруга отдѣлъ за патриотичното възпитание на българската младежъ. Редакцията, като има прѣдъ видъ това желание на туриститѣ, рѣши за въ бждеще да приема и статии съ подобно съдържание.

Въ случая ще бждатъ доста заинтересувани туриститѣ-офицери, на които Военното Министерство миналата година разрѣши да се записватъ за членове на туристското дружество; а сега задругата ни брои значително число отъ тѣхъ.

Отъ редакцията.

Пътеводителъ

на гр. Велико-Търново и околността му, съ 30 художествено изработени образи и една карта на Велико-Търновския окръгъ.

Издание на В.-Търновското туристско дружество „Трапезица.“

Цѣна 3 лева.

Велико-Търново, 1907 г.

О Б Я В Л Е Н И Я.

Туристски шивачъ, Никола Георгиевъ, ул. „Сердика“ № 26, София. Шие по мърка туристски и обикновени дрехи отъ български шаекъ и тиролски лоденъ. Цѣна за туристски костюмъ около 35 л. Поръчки могатъ да се правятъ и чрезъ Централното Настоятелство на БТД.

ПОДПИСКА

за записване абонати за X. годишнина на

„РОДИНА“

илюстрирано списание за наука и литература.

Излиза всѣки мѣсецъ. Струва 5 л. (въ странство 6 л.).

Отъ м. януарий 1908 г. „Родина“ измѣни досегашния си форматъ и се обърна въ илюстрирано списание. Независимо отъ това абонатитъ, които внесатъ въ прѣдплата абонамента си, ще получатъ прѣзъ течение на годината и слѣднитъ премии:

1. „Животътъ на знаменития композиторъ Вагнеръ“ и
2. „Тайната религиозна философия на Индия“.

Адресъ: сп. „Родина“, кварталъ „Банишора“, София.

Продължава се подписката за година VII (1908)

НА

БЪЛГАРСКИ ТУРИСТЪ

Списание за туризмъ и природоописание.

Органъ на Българското Туристско Дружество.

Редакторъ: С. Д. Скрински.

Излиза мѣсечно (освѣнъ юлий и августъ). Струва за нечленове годишно 2 лв., въ странство 2.50 фр.

Записването абонати става въ София въ придворната книжарница Касжровъ и редакцията на сп. „Родина“, а въ провинцията — въ клоноветъ отъ БТД и при телеграфо-пощенскитъ станции.

Приематъ се за послѣдната страница на списанието обявления отъ хотелъжи, гостинничари, продавачи на туристски вещи и т. п. при най-износни цѣни.

Печатница П. М. Бжзайтовъ — София.